

Бован Костянтин Сергійович,
Студент 4-го курсу ФСП НТУУ «КПІ»

ВПРОВАДЖЕННЯ ЮВЕНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ В УКРАЇНІ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Забезпечення прав і свобод людини і громадянина, у тому числі, неповнолітніх є головним обов'язком соціальної, правової, демократичної держави. Проте високий рівень злочинності, а з нею і висока кількість засуджених серед неповнолітніх, свідчить про те, що держава в повній мірі не виконує покладений на неї обов'язок.

Це підтверджується такими статистичними даними: щорічно в обласних кримінально-виконавчих інспекціях Державної кримінально-виконавчої служби України проходять понад 11 тис. засуджених неповнолітніх. Понад 4% із них повторно стають на злочинний шлях, 72% засуджених неповнолітніх відбувають покарання у вигляді позбавлення волі строком до 5 років, 28% - строком 5 років і більше. 43% підлітків засуджені за крадіжки, майже кожен третій – за розбій або пограбування, 12% - за умисне вбивство або нанесення тяжких тілесних ушкоджень. Згідно вікової характеристики 5% засуджених мають вік 14-15 років, 62% - 16-17 років, 33% - 18 років і старше[1].

При аналізі причин підвищення рівня дитячої та підліткової злочинності й пошуку шляхів виходу України з такої ситуації чи не найважливішим є з'ясування питання про характер і роль держави в регулюванні процесів здійснення правосуддя щодо дітей та його реформування [2].

Необхідність реформування української судової системи щодо неповнолітніх впливає з міжнародних норм, насамперед Конвенції про права дитини (частина 3 ст.40) і Мінімальних стандартних правил ООН, що стосуються здійснення правосуддя у справах про злочини неповнолітніх («Пекінські правила» п.2.3) [3, с.3]. Отже, питання запровадження ювенальної юстиції в Україні є досить актуальним.

На теоретичному рівні питання запровадження ювенальної юстиції в Україні здійснювалося в працях Ю. В. Бауліна, Н. Є. Борисової, О. В. Бутько, М. М. Гультая, В. С. Зеленецького, Н. М. Крестовської, Н. В. Сібільова та інших учених. Однак більшість досліджень на практиці не знайшли свого втілення.

Теорія визначає ювенальну юстицію, як систему державних, муніципальних та громадських судових, правоохоронних та правозахисних органів, установ та організацій, що на основі ювенального права та за допомогою медико-соціальних і психолого-педагогічних методик здійснюють правосуддя щодо дітей, профілактику та запобігання правопорушенням дітей та проти дітей, захист прав, свобод та інтересів, а також ресоціалізацію дітей, які перебувають у складній життєвій ситуації [4, с.25].

За загальним уявленням, система ювенальної юстиції в Україні має складатися з ювенальних (спеціалізованих) судів, спеціальних органів досудового слідства, спеціальних органів профілактики, контролю і захисту, установ відбуття покарань, реабілітації та соціальної адаптації [5, с.59].

Але не слід забувати і про спеціальне законодавство. В Україні деякі кроки щодо запровадження ювенальної юстиції і приведення його до міжнародних стандартів вже були здійснені. Зокрема, були прийняті такі нормативні акти:

- Закон України «Про охорону дитинства» № 2402-III від 26 квітня 2001 р.
- Закон України «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю» № 2558-III від 21 червня 2001 р.
- Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» № 2789-III від 15 листопада 2001 р.
- Закон України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» № 2342-IV від 13 січня 2005 р.

- Постанова Верховного суду України «Про застосування судами законодавства про відповідальність за втягнення неповнолітніх у злочинну чи іншу антигромадську діяльність» № 2 від 27 лютого 2004 р.

- Постанова Верховного суду України «Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини неповнолітніх» № 5 від 16 квітня 2004 р.

Але впровадження ювенальної юстиції – це досить складний і тривалий процес, в якому окрім волі законодавця необхідні, також, інші передумови, а саме: створення Національної державної програми, в якій були б враховані основоположні компоненти ювенальної юстиції та шляхи її втілення. Хоча, деякі спроби і були здійснені з прийняттям таких програм у Міністерстві юстиції України, але вони не враховували всіх основоположних напрямків впровадження ювенального судочинства, визначених міжнародними нормами.

У Національній державній програмі необхідно врахувати всі реформи, які будуть здійснюватися на шляху до впровадження ювенальної юстиції. По-перше, це підготовка кадрів у галузі ювенального судочинства (ювенальні судді; прокурори у справах неповнолітніх; працівники кримінальної міліції у справах неповнолітніх; працівники пенітенціарної системи по роботі з неповнолітніми). По-друге, це реформування судової системи шляхом створення спеціалізованих ювенальних судів. По-третє, це вивчення і узагальнення міжнародного досвіду та здійснення пропагандистської діяльності серед українського суспільства щодо впровадження ювенальної юстиції. По-четверте, це фінансове забезпечення всієї Програми та передбачення видатків на її реалізацію в Державному бюджеті України.

Отже, для поступового зменшення проявів такого соціально негативного явища як злочинність неповнолітніх та приведення українського законодавства до міжнародних стандартів необхідно поступово втілювати в життя систему ювенальної юстиції. При цьому слід треба вивчити і узагальнити міжнародний досвід та створити Національну державну

програму, в якій будуть зазначені всі кроки щодо впровадження ювенальної юстиції в Україні.

Список використаних джерел:

1. Проект Національної програми розвитку дитячої та підліткової юстиції. [Електронний ресурс].
2. Концепція створення та розвитку системи ювенальної юстиції в Україні. [Електронний ресурс].
3. Правове положення неповнолітніх в Україні: Збірник нормативних актів. Конвенція о правах ребенка. – Харків: Еспада, 2002. – 576 с.
4. Ювенальне право України: генезис та сучасний стан: автореф. дис. д-ра юрид. наук/ Н.М. Крестовська; Одес.нац. юрид. акад. — О., 2008. — 40 с.
5. Ювенальна юстиція: правовий захист дітей / І.Я. Мокрицька // Наук. зап. НаУКМА. Сер. Юрид. науки. — 2005. — Т. 38 — С. 56-61.

